

CZEGO I JAK
BĘDZIEMY SIĘ UCZYĆ?

BLANDYNA
ZAJDLER

SCENARIUSZE LEKCJI GEOGRAFII dla III etapu edukacyjnego w zakresie rozszerzonym

opracowany w ramach projektu

„Tworzenie programów nauczania oraz scenariuszy lekcji i zajęć wchodzących w skład zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces kształcenia ogólnego w zakresie kompetencji kluczowych uczniów niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2019

Redakcja merytoryczna – Anna Kasperska-Gochna
Recenzja merytoryczna – Alicja Węsierska-Kwiecień
Agnieszka Stanuszkiewicz
Katarzyna Szczepkowska-Szczęśniak
dr Beata Rola

Redakcja językowa i korekta – Altix

Projekt graficzny i projekt okładki – Altix

Skład i redakcja techniczna – Altix

Warszawa 2019

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
www.ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl>

Tytuł lekcji

Czy grozi nam eksplozja demograficzna?

Klasa II

Cel: Weryfikowanie hipotez dotyczących przyczyn różnorodnych procesów demograficznych. Uczeń:

- analizuje wykresy (fazy rozwoju demograficznego), piramidę płci i wieku,
- opisuje prognozy zmian w strukturze ludności, na podstawie danych statystycznych,
- opisuje cechy demograficzne wybranego obszaru,
- ocenia konsekwencje: eksplozji demograficznej lub jego regresu.

Metody/Techniki/Formy pracy: mapowanie pojęć, metody samodzielnego dochodzenia do wiedzy (praca z atlasem i kartą pracy), praca w grupie.

Środki dydaktyczne: atlas geograficzny, karta pracy, teksty źródłowe, roczniki statystyczne.

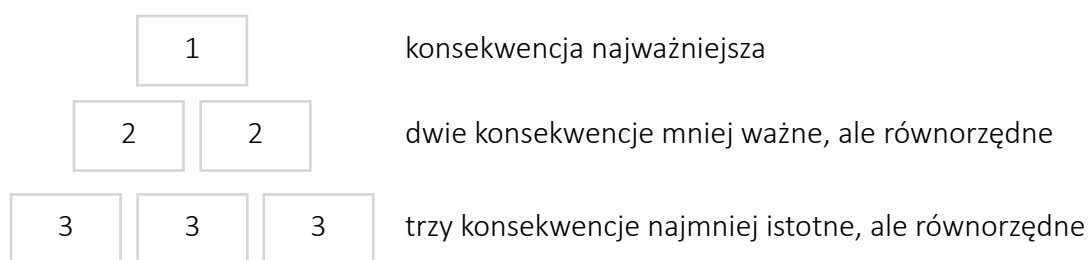
Opis przebiegu lekcji

Faza wstępna

- Nauczyciel: Odwołaj się do wiedzy uczniów zeszkoły podstawowej i przypomnij pojęcia: przyrost naturalny, współczynnik urodzeń i zgonów, społeczeństwo młode i stare, starzenie się, bezrobocie. Na tablicy zapisz pojęcie Procesy demograficzne. Wyjaśnij zasady pracy na lekcji.
- Uczniowie wpisują na kartkach (jedna skojarzenia z zapisanym pojęciem – tworzy się słoneczko), a następnie tworzą definicję pojęcia Procesy demograficzne i sprawdzają w słowniku/Internecie.

Faza zasadnicza

- Nauczyciel: wyjaśnij, za pomocą rysunku, fazy rozwoju demograficznego (w karcie pracy przygotowanej dla każdego ucznia może znaleźć się rysunek faz rozwoju demograficznego).
- Uczniowie pracują w grupach, wyszukują podstawowe mierniki demograficzne dla podanych kontynentów i wybranych państw, a następnie określają fazę rozwoju demograficznego. Jedna z grup wyjaśnia pojęcie: przejście epidemiologiczne.
- Nauczyciel: wyjaśnij, jakie mogą być przyczyny niskiego przyrostu naturalnego dla mieszkańca, np. Polski, stosując ranking ważności.

Faza podsumowująca: Po wykonaniu zadań i ich omówieniu podsumuj temat lekcji zwracając uwagę, że nie mamy do czynienia ze zjawiskiem ubytku liczby ludności i niskiego przyrostu naturalnego w skali globalnej, ale raczej regionalnej. Wyjaśnij, jakie mogą być konsekwencje niskiego przyrostu naturalnego dla wybranego państwa, stosując ranking ważności.

Komentarz metodyczny

Uczeń z wcześniejszych etapów kształcenia: wyjaśnia i poprawnie stosuje podstawowe pojęcia z zakresu demografii: przyrost naturalny, urodzenia i zgony, średnia długość życia; odczytuje z różnych źródeł informacji (m.in. rocznika statystycznego oraz piramidy płci i wieku) dane dotyczące: liczby ludności Polski, urodzeń, zgonów, przyrostu naturalnego, struktury płci, średniej długości życia w Polsce.

Zwróć szczególną uwagę na przebieg linii urodzeń i zgonów i wartość wskaźnika przyrostu naturalnego, którą uczeń może odczytać bez obliczeń matematycznych. Podaj przykłady krajów znajdujących się w poszczególnych fazach rozwoju demograficznego, następnie rozdaj roczniki statystyczne lub linki z danymi statystycznymi, podziel klasę na pięć grup. W tym 4 grupy to wybrane kraje dla poszczególnych kontynentów, piąta grupa opisuje pojęcie przejścia epidemiologicznego na podstawie otrzymanych materiałów.

Porozmawiaj z uczniami, jakie informację dostarcza nam analiza cyklu demograficznego (faz rozwoju demograficznego). Podkreśl, że istnieje zależność pomiędzy zróżnicowaniem tempa przyrostu naturalnego a różnym poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego krajów oraz fakt, iż zmiany wskaźników przyrostu naturalnego zmieniały się w czasie pod wpływem przechodzenia państw do kolejnych formacji społeczno-gospodarczych (kolejno: feudalnej – społeczeństwo wiejskie, kapitalistycznej i socjalistycznej, I i II rewolucji przemysłowej oraz rozwoju gospodarki globalnej, społeczeństwo postmodernistyczne). Ważne: uczniowie z dysgrafią mogą

mieć kłopoty z właściwym odczytywaniem informacji statystycznych, można wtedy przydzielić takiego ucznia do grupy jednorodnej (słabszej, mającej łatwiejsze zadanie i więcej czasu na jego wykonanie)

Kompetencje w zakresie: tworzenia informacji, wielojęzyczności, matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii, cyfrowe, osobiste, społeczne i w zakresie uczenia się.